

Insult, köplenç " beýni hüjümi " diýlip atlandyrylýar, beýniniň bir bölegine gan üpjünçiligi kesilende ýa-da azalanda ýüze çykýar, beýni dokumasynyň gerek bolan kislorody we iýmit maddalaryny almagynyň önüni alýar. Bu, böwet (işemiki insult) ýa-da gan damarynyň ýarylmany (gemorragik insult) sebäpli bolup biler. Insult medisina adatdan daşary ýagdaý bolup, beýniniň zeperlenmegini we mümkin bolan kynçylyklary azaltmak üçin dessine bejergi möhümdir.

Insultyň alamatlary, insultyň görnüşine we ýerleşişine baglylykda üýtgäp biler, ýöne köplenç yüzde, gol ýa-da aýakda, esasanam bedeniň bir tarapynda duýdansyz ysmazlyk ýa-da gowşaklyk ýaly alamatlar bilen ýüze çykýar. Beýleki alamatlar bulaşyklyk, gürlemekde ýa-da gürlemegi düşünmekde kynçylyk, bir ýa-da iki gözün görmeginde kynçylyk, ýöremekde kynçylyk, baş aýlanmany, deňagramlylygyň ýa-da utgaşmanyň ýitmegi we belli bir sebäbi bolmadyk agyr kelle agyrasy bolup biler. Bu alamatlary ir tanamak we dessine lukmançylyk kömegini almak netijeleri ep-esli gowulaşdyryp biler.

Insultyň bejergisi insultyň görnüşine baglydyr. İşemiki insultlar üçin, iň köp duş gelýän bejergi, beýniniň gan akymyny dikeltmäge gönükdirilendir. Bu, gan damarlaryny eretmek üçin dermanlary ýa-da böwetleri aýyrmak üçin endowaskulýar trombektomiýa ýaly usullary öz içine alyp biler. Gemorragik insultlar gan akymyny dolandyrmak we beýnide basyşy azaltmak ýaly dürli çemeleşmeleri talap edýär. Gemorragik insultlar bilen baglanyşykly gan damarlarynyň näsazlyklaryny bejermek üçin operasiýa gerek bolup biler.

Insultyň önüni almak ýokary gan basyşy, çilim çekmek, süýji keseli, ýokary holesterin we semizlik ýaly töwekgelçilik faktorlaryny dolandyrmagy öz içine alýar. Sagdyn iýmitlenmek, zygiderli maşk etmek we aşa alkohol içgilerden gaça durmak ýaly durmuş üýtgeşmeleri hem töwekgelçiligi azaltmaga kömek edip biler. Mundan başga-da, atrial fibrilýasiýa ýaly käbir medisina ýagdaýlary insultyň önüni almak üçin dermanlary talap edip biler.

Netijede, insultyň sebäplerini, alamatlaryny we bejergi usullaryny düşünmek, töwekgelçiligi azaltmak we netijeleri gowulandyrmak üçin möhümdir. Ir tanamak we dessine lukmançylyk çäresi insultyň täsirini azaltmak üçin möhümdir. Töwekgelçilik faktorlaryny dolandyrmak we sagdyn durmuş saýlamalaryny etmek bilen, adamlar insultyň ýüze çykma ähtimallygyny ep-esli azaldyp bilerler.

Maýa BERDIÝEWA

Myrat Garryýew adyndaky Türkmenistanyň Döwlet lukmançylyk uniwersitetiniň Nerw keselleri we neýrohrurgiýa kafedrasynyň assistenti